

NYELVÚJÍTÁSI ADATOK.

I.

Apacs.* 1. Kedves barátom! Lapunk mai számában az első szerkesztői üzenet az „apacs“ szó eredetét magyarázva, azt népiesnek mondja. Úgy véli az üzenetíró, hogy a magyar nép fülében a francia „apache“ szó hangzott „apacs“-ul — s ez úton terjedt el s lett nálunk általánossá az utóbbi.

A mi a magyar fület illeti, arra vonatkozólag az üzenetbeli vélekedés szerintem is helyes, — azonban a történelmi hűség kedvéért megjegyzem, hogy az „apacs“ magyar szót, a nélkül, hogy

* A következő két levelet „Az Ujság“ augusztus 30-iki, illetőleg szeptember 8-iki számából vesszük át.
Szerk.

azt ily magyaros alakjában bárkitől előbb hallottam vagy olvastam volna, *mágam írtam le magyarul először éppen itt, a mi Az Ujságunkban, évekkkel ezelőtt.* Jó vastag betűkkel nyomták ki elsőbben, mint a tárczarovatban adott „Az apacs“ című elbeszélésem címét. Azután a szövegben is sokszor előfordult még e szó. Néhány héttel utóbb Arányi Miksa úr, párisi dolgozótársunk, már egy Párisból küldött apache-históriában hivatkozott az én apacs szavamra és elbeszélésemre; igaz, hogy ezt tévedésből Herczeg Ferencznek tulajdonította. Utóbb tévedését helyre igazította.

Vagyis, az „apacs“ szó eredete: Az Ujság. Csak gyors elterjedése bizonyítja, hogy a nép is úgy érezte e szót, mint mi, a kik megelőztük annak kimondásában és leírásában. Épp így tettük régebben általánossá a „rikkancs“ szót. Én írtam, ti kinyomattátok s ma olyan, mintha népi származású volna az is. Kozma Andor.

2. Igen tisztelt szerkesztő úr! Az apacs szó, az én tudomásom szerint, magyar népi eredetű, még pedig valószínűleg igen régi szó. Persze, nem egészen a mai értelmében, mert mint ilyen, épp úgy, mint a „rikkancs“, afféle „filius ante patrem“. Párisban tudniillik még hírepóra sem volt akkor az apache-oknak, mikor mink már — legalább túl a Dunán, az én gyermekkoromban — vígan „apacs“-oltunk! „Gyertek gyerekek apacsolni!“ — imígy kezdődött az a társasjáték, melyet erdőben, kertben, avagy egyéb fás-bokros helyen lehetett a legalkalmatosabban játszani. Sorsot vetvén, a kire a sors esett, az lett az apacs. Bekötöttük zsebkendővel a szemét és egy fa mellé állítottuk. Mink többiek aztán szétszaladtunk és megbújtunk a közeli fák, bokrok mögött. Adott jelre az apacs leoldotta szeméről a kendőt és keresésünkre indult. Ha valakit meglátott, teszem azt Kovács Ferkót, visszarahant a fához, háromszor jól oldalba verte (már mint a fát) és ezt kiáltotta: „Kovács Ferkó — apacs, apacs, apacs! . . .“ Ezzel aztán a Ferkó pajtás „le volt apacsolva“ és a következő játékban ő lett az apacs. Ha azonban valaki jobb futó volt (és ez volt az egész játék virtusa!) s előbb érte a fát, akkor az apacsolta le az apacsot, a ki így tovább is „hivatalában“ maradt. Ez volt nagyjában az apacsjáték.*

Lampérth Géza.

* Kozma Andor „Az Ujság“ szeptember 15-iki számában zárszót ír az apacs-ügyhöz. Ebben elmondja, hogy az *apacs*-játékot ő is ismeri Somogyból s hogy más vidéken *opacs*nak ejtik, Budapesten pedig *opasz*nak. *Apacs* halásznapi műszó is, és Zemplénben állítólag annyit is tenne, mint „apja-fia gyerek, apjára ütött izgága fiú-aprótság“. Mindeme tájszóknak természetesen semmi közük a francia *apache*-ból csinált *apacs*hoz. Szerk.